

navegador

El moviment Post-Crash: els estudiants d'Economia surten preparats de les universitats?

vista prèvia >

Una de les funcions de les universitats és la de garantir que els estudiants puguin desenvolupar la seva professió en base als coneixements i aptituds apreses. També ho és, o ho hauria de ser, potenciar l'esperit crític i la capacitat de raonament, uns fets que el moviment Post-Crash, impulsat per estudiants d'Economia, posa en dubte, tot reclamant canvis en els enfocaments docents, centrats exclusivament en l'Economia neoclàssica.

Ariadna Jou

Assistent de recerca a IESE Business School

ariadnajou@gmail.com

Els estudiants d'Economia surten preparats de les universitats? Aquesta és una pregunta que ens podríem fer per qualsevol disciplina que s'imparteixi ara mateix a qualsevol universitat. El que diferencia l'àmbit econòmic de la resta és que l'Economia té un impacte global en el conjunt de la població i, a més a més, es tracta d'un impacte interconnectat entre països que pot tenir diversos efectes, com el dòmino, bombolla o trampolí. I és aquesta interconnexió la que porta a una de les altres diferències: el 2007 es va produir un xoc tan gran en l'àmbit econòmic i financer a nivell mundial que hi ha països que encara no han pogut recuperar-se de la crisi econòmica conseqüent. I és que a partir de l'esclat de la bombolla immobiliària, i la crisi de les hipoteques *subprime*, els bancs i l'economia de gairebé tot el món van començar a caure en picat. A més a més, des de la UE no s'ha aconseguit trobar una solució que beneficiés la majoria de països que en formen part, i amb la unió monetària, els mètodes tradicionals per remeiar les crisis no s'han pogut aplicar.

Aquesta crisi econòmica d'abast mundial ha generat dubtes sobre

algunes de les teories econòmiques fins ara acceptades; i això, al seu torn, ha indicat la necessitat de començar a debatre sobre nous plantejaments. Aquests dubtes també han portat a qüestionar si el que s'ensenya a les aules universitàries es pot aplicar a la realitat, i si verdaerament els estudiants d'economia surten preparats per poder exercir la seva professió. És en aquest marc on neix el moviment Post-Crash, un moviment estudiantil que posa en dubte que l'Economia que s'ensenya sigui aplicable a l'economia real, i que demana replantejar els plans docents de les facultats per tal d'ensenyar als alumnes corrents ideològics i teòrics plurals, i no només el pensament de l'escola anomenada neoclàssica.¹

Com neix el moviment?

El moviment Post-Crash sorgeix a Manchester durant el curs acadèmic 2012-2013 amb la constitució de la Post Crash Economics Society. Aquesta associació es crea de la mà

¹ Voldria agrair l'ajuda de l'Enric Vila, membre de Post-Crash UPF, i del degà de la Facultat d'Economia de la UPF, Walter Garcia-Fontes. Gràcies a ells he pogut completar l'article amb informació directa del moviment Post-Crash i de l'acadèmia.

d'un grup d'estudiants d'Economia que després de la jornada «*Are Economic Graduates Fit for Purpose?*» —organitzada pel Bank of England i amb un títol que ha inspirat l'inici d'aquest article—, veuen clar que s'ha de replantejar el contingut i els mètodes d'ensenyament dels estudis universitaris d'economia a Anglaterra per adaptar-se a l'economia real, i sobretot als diversos temes referents a la crisi financera. Aquest esdeveniment va tenir, inesperadament, repercussions immenses. Si que és veritat que a la jornada no es va fer focus en els plans docents de les assignatures impartides, i no es va concloure la necessitat d'un replantejament de l'Economia des dels seus inicis, però el fet que s'hagués situat la pregunta sobre la taula, ja va fer que comencés un debat intens que encara dura.

A partir d'aquesta jornada, aquest grup d'estudiants comença a fer una recerca profunda en la teoria econòmica i els diversos corrents de pensament. En aquest sentit, analitzen quan és que els moviments majoritaris o *mainstream* comencen a estar dominats per una escola concreta de l'economia, coneguda moltes

La crisi econòmica ha generat dubtes sobre teories econòmiques fins ara acceptades, i això ha indicat la necessitat de començar a debatre sobre nous plantejaments

vegades com a Economia neoclàssica. És a partir d'aquesta anàlisi que decideixen crear una societat que permeti tenir aquest tipus de debats a la University of Manchester.

Post-Crash Economic Society fa els seus primers passos a partir de trobades i reunions informals de pocs participants a principis de 2013, i va creixent poc a poc fins a arribar a constituir un gran grup d'estudiants que aconsegueixen liderar la discussió sobre com els economistes haurien d'estar educats, i fruit de la seva activitat es comença a plantejar la necessitat d'un canvi tant dels plans docents com dels mètodes d'ensenyament de l'economia. Actualment, aquest moviment ha anat creixent i els seus membres s'organitzen mitjançant un grup de Facebook, des del qual acostumen a donar-se a conèixer i programen les seves activitats i actes. Post-Crash Economic Society ha tingut tan bona acceptació que el grup del Facebook compta amb més de 1.200 membres, i han aconseguit realitzar actes amb més de 400 participants.

Una de les activitats que es realitzen des de Post-Crash Economics Soci-

ety és la d'organitzar conferències i debats amb economistes de renom mundial per tal de poder conèixer la seva opinió sobre el replantejament dels plans d'estudi i la forma d'ensenyar l'Economia. Per altra banda, també han realitzat un anàlisi profund sobre la situació de l'estat de l'educació i dels projectes acadèmics a les diverses universitats d'Anglaterra. L'objectiu, però, dels estudiants de Manchester no queda aquí, sinó que volen que el conjunt de la societat vegi i entengui aquesta necessitat de canvi, tant de pensament, com del contingut dels plans docents.

Els participants d'aquest moviment defensen que com a societat cal que estiguem oberts al pluralisme dins el món econòmic i que es tinguin en compte els diversos corrents de pensament i no només els que són més acceptats. Segons Post-Crash Economics Society hi ha altres punts de vista com els postkeynesians, els marxistes i els pensadors austríacs que estan essent marginats, perquè actualment s'ensenya els alumnes que només hi ha una forma de l'Economia que és correcta i científica. Alhora l'associació denuncia que no hi ha un entorn on no s'asseguri només un tipus d'economia, on sempre hi

hagi intriga, debat i sobretot, pensament crític per part dels alumnes. Un cop engegat el projecte, els joves de la University of Manchester van intentar traslladar el moviment a altres universitats britàniques com University of Cambridge, London School of Economics o University College London. A partir d'aquell moment, altres universitat d'arreu d'Europa s'han anat sumant al moviment i s'han començat a coordinar a través d'assemblees. Els Països Catalans no han quedat al marge del moviment, amb una presència destacada a Barcelona.

Post-Crash a nivell internacional

El moviment Post-Crash es coordina a nivell internacional a través d'una xarxa coneguda com International Student Initiative for Pluralism (ISIPE), amb un conjunt de 82 associacions de 31 països diferents com Alemanya, Argentina, Austràlia, EUA, Holanda, Israel, Mèxic, Nicaragua, Uruguai, entre d'altres. La xarxa va néixer l'any 2014 i s'organitza a través d'assemblees anuals o bianuals, en les que es debat sobre l'estructura i sobre quina seria la millor manera d'organitzar el moviment.

Post-Crash és un moviment estudiantil que posa en dubte que l'Economia que s'ensinya sigui aplicable a l'economia real, i que demana replantejar els plans docents

Aquesta organització de caire internacional té el mateix objectiu que aquell grup inicial d'estudiants de Manchester: aconseguir canviar l'ensenyament a les facultats d'Economia per tal d'adaptar-lo a l'economia real i explicar als estudiants propostes provinents de corrents de pensament alternatius. Sobretot denuncien que en les dues últimes dècades els currículums de les assignatures de les carreres d'economia s'han anat reduint, arribant a una manca de diversitat intel·lectual que no només restringeix l'educació i la recerca, sinó que també limita l'habilitat per respondre als reptes multidimensionals del segle XXI, des de l'estabilitat financera fins al canvi climàtic.

Segons ISIFE, el pluralisme a les aules beneficiaria els estudiants, amb l'objectiu de tornar l'Economia al servei de la societat. Reclamen que hi ha d'haver tres formes de pluralisme: teòric, metodològic i interdisciplinari. A nivell teòric, demanen ampliar el rang d'escoles de pensament representades als plans docents. Aclareixen, sobretot, que el pluralisme no vol dir posicionar-se en cap sector, sinó encoratjar un debat ric i permetre els alumnes

que aprenguin a través del contrast d'idees. Critiquen que l'Economia es presenta com un cos unificat de coneixement, quan en realitat hi poden haver teories mutualment incompatibles. Admeten que les tradicions dominants tenen variacions internes; tot i així, expliquen que són només algunes de les maneres d'entendre l'Economia i mirar el món real. Demanen que no s'ensenyi només l'escola neoclàssica, sinó també els corrents postkeynesians, institucionalistes, ecologistes, feministes, marxistes i austríacs, entre d'altres. A més, afirmen la necessitat que hi hagi cursos que despertin la reflexió en els alumnes perquè puguin repensar ells mateixos l'Economia i els mètodes que s'utilitzen. En aquest sentit, diuen que s'haurien d'introduir a les facultats cursos sobre filosofia i teoria del coneixement, així com història econòmica, perquè d'aquesta manera els alumnes coneguin els orígens i els perquè de les diferents teories. A l'actualitat, en moltes universitats, aquests cursos són inexistents, o com a màxim són assignatures optatives.

Seguidament, el pluralisme metodològic exposa la necessitat d'expandir

el rang d'eines que s'utilitzen per resoldre qüestions econòmiques. ISIFE reconeix que clarament les matemàtiques i l'estadística són imprescindibles per la disciplina; el problema es troba en que en la majoria dels casos els alumnes han d'aprendre mètodes quantitius sense saber ni discutir perquè s'han d'utilitzar, quins supòsits comporten i quina és l'aplicació dels seus resultats. Des d'ISIFE també exposen que no tots els aspectes de l'economia es poden entendre utilitzant només mètodes quantitius, i que a vegades cal que complementem amb metodologies utilitzades per altres ciències socials, a través de l'anàlisi qualitatiu, que sol tenir un pes escàs o nul en als currículums d'Economia.

Per últim, reclamen que l'educació inclogui aproximacions interdisciplinàries, i permeti els estudiants treballar juntament amb altres ciències, ja que hi ha molts conceptes que no poden ser entesos aïllats dels contextos sociològics, polítics i històrics.

ISIFE reconeix que canviar sempre és difícil, però que cal adaptar-se a la realitat que ens envolta, i que hi

El pluralisme a les aules beneficiaria els futurs economistes amb l'objectiu de tornar l'Economia al servei de la societat

ha universitats que ja estan canviant. Mentre la demanda de modificar els plans d'estudi no avança, el canvi va guanyant espais ja que molts estudiants ja s'organitzen per preparar conferències amb ponents experts en temes que no es toquen als plans docents, o creant cicles per encoratjar el pensament crític.

El moviment Post-Crash als Països Catalans

Si analitzem la situació d'aquest moviment als Països Catalans, podem veure que la seva activitat se centra principalment, per no dir de forma exclusiva, a la ciutat de Barcelona. Si ens centrem en el cas català, el moviment Post-Crash Barcelona va començar a formar-se a mitjans del curs 2013-2014, amb uns 25 participants de diferents universitats. Com els estudiants de Manchester, Post-Crash Barcelona va elaborar un informe en el que s'analitzen els plans docents de totes les universitats públiques de l'Estat espanyol, conclouent que hi ha molt poques assignatures dedicades a la teoria econòmica, així com a la reflexió o la filosofia i en canvi la majoria dels crèdits se situen a les àrees

de mètodes quantitius, empresa i Economia aplicada.² En aquest sentit, remarquen a l'informe la possibilitat que s'estigui abusant dels mètodes quantitius al grau d'Economia i exposen que hi ha altres formes d'anàlisi que no s'ensenyen.³ Per exemple, si fem un cop d'ull a les assignatures relacionades amb l'anàlisi de les universitats públiques de Barcelona, veiem com la UPF, la UB i la UAB es basen en l'estadística i l'econometria i, sobretot les dues primeres, tenen una gran varietat d'assignatures optatives basades en mètodes quantitius. En canvi, no s'ofereixen cursos on es tractin altres formes d'anàlisi alternatives. També conclouen que la majoria de teories i models ensenyats provenen de l'escola neoclàssica. La veritat, però, és que a l'actualitat Post-Crash Barcelona està pràcticament inactiva, ja que moltes persones que en formaven part han deixat de ser universitàries, i no s'ha produït un relleu generacional que assegurí la continuació de l'associació. Això va

2 POST-CRASH BARCELONA, «Informe de la enseñanza de la economía en las universidades españolas».

3 Es pot consultar l'informe a: <www.postcrashbarcelona.wordpress.com>.

fer veure als membres de Post-Crash Barcelona que era més interessant i eficient centrar el moviment a cada universitat, enlloc d'una entitat que abracés els diferents centres universitaris ja que en aquests, encara que els estudiants arribin i marxin, sempre hi ha certa estabilitat a les associacions. En aquest sentit, com que Post-Crash Barcelona estava format principalment per estudiants de la UPF, aquest nucli va portar a que es constituís el moviment a aquesta Universitat com a associació estudiantil; així va néixer Post-Crash UPF, l'única associació d'aquest moviment realment activa als Països Catalans avui en dia.

Ara mateix Post-Crash UPF compta amb estudiants de tots els cursos d'Economia i recull una quinzena de persones dins l'organització. El seu objectiu és el mateix que el dels estudiants de Manchester: treballen per aconseguir el pluralisme en l'economia, i també per un canvi en els plans docents perquè s'ensenyin altres corrents del pensament econòmic. Així mateix, organitzen altres tipus d'actes per incentivar el debat crític a la universitat. Últimament han realitzat actes sobre Economia

El pluralisme no vol dir posicionar-se en cap sector, sinó encoratjar un debat ric i permetre als alumnes que aprenguin a través del contrast d'idees

feminista, pensament heterodox i altres conferències per despertar el pensament crític dels estudiants. A més a més, fonts de Post-Crash UPF informen que el moviment té bona acceptació dins la universitat i que es treballa conjuntament amb el deganat de la Facultat, si bé no per canviar els plans docents, sí per organitzar activitats que despertin el sentit crític dels estudiants, així com per donar a conèixer les economies heterodoxes en conferències o cicles fora de la docència.⁴

L'opinió de l'acadèmia

Des de l'àmbit acadèmic, hi ha diversitat d'opinions, tot i que majoritàriament es rep de forma positiva la implicació dels estudiants i el seu interès per la teoria econòmica. Es creu que un moviment que desperta l'esperit crític dels economistes és positiu tot i que hi hagi altres matisos que potser no siguin compartits per molts acadèmics. El que es pot confirmar és que el debat ha arribat a l'acadèmia: hi ha economistes i investigadors que han defensat un

canvi en el model docent i altres que s'hi han oposat. Podem veure com aquest debat és ben present, per exemple, als articles de l'economista Paul Romer (1955) «What went wrong with Macro?» i «The trouble with macroeconomics».⁵ L'economista Olivier Blanchard (1948), també ha mostrat la seva preocupació i necessitat de canvi a «Rethinking Macroeconomic Policy».⁶

Si ens fixem en el cas més proper, veurem com a la UPF hi ha professors amb opinions diverses, amb alguns punts de vista comuns: un moviment que desperta el sentit crític dels estudiants és un moviment positiu, però primerament cal tenir tot el coneixement per poder fer una crítica. En aquest sentit, el catedràtic de la facultat d'Economia Jordi Galí (1961),⁷ ha exposat en diverses ocasions que a vegades s'ha acusat la Universitat d'ensenyar economia neoliberal, i en aquest sentit creu que és una acusació que considera totalment incorrecta, ja que l'econo-

mia moderna intenta identificar les imperfeccions del mercat i les fallades del funcionament de l'economia tot buscant solucions. Ha reconegut, però, que sí que és veritat que no es dedica gaire temps a analitzar sistemes econòmics alternatius, però explica que és a causa que aquests tenen un interès limitat ja que n'hi ha molts pocs casos a la vida pràctica.

Per altra banda, Walter Garcia-Fontes (1956),⁸ degà de la Facultat d'Economia, exposa que el moviment Post-Crash qüestiona diversos aspectes de l'ensenyament de l'Economia, alguns dels quals són compartits per part del deganat, mentre que d'altres sembla que parteixin d'un coneixement parcial del que és actualment l'estat de la recerca econòmica. Segons el degà, de forma senzilla, el moviment es podria dividir en tres aspectes importants que estan essent qüestionats: la manca de debat i reflexió a la universitat; l'ensenyament exclusiu de l'economia de l'escola neoclàssica; i el fet que no s'ensenyen sistemes econòmics alternatius.

4 Entrevista a Enric Vila, membre de Post-Crash Barcelona.

5 ROMER, «The Trouble With Macroeconomics».

6 BLANCHARD, DELL'ARICCIA i MAURO, «Rethinking Macroeconomic Policy».

7 Entrevista realitzada l'octubre de 2016 a la UPF.

8 Entrevista realitzada el novembre de 2016.

Els Post-Crash exposen que no tots els aspectes de l'economia es poden entendre utilitzant només mètodes quantitativs, i que cal complementar-los amb mètodes qualitativs propis d'altres ciències socials

En aquest sentit, Garcia-Fontes reconeix que a l'actualitat, a les universitats, i concretament en els graus de l'Economia, hi ha poc espai per la reflexió. Es destina poc temps a l'escriptura d'assajos i a la preparació perquè els estudiants puguin pensar independentment sobre temes diversos referents a l'Economia. El degà afegeix però, que des de la universitat s'està intentant millorar aquest aspecte, ja que és una opinió compartida per molts professors, i s'està intentant avançar en aquesta línia, tot i que les limitacions que imposen els plans d'estudis són molt restrictives.

Per altra banda, el degà de la Facultat d'Economia de la UPF pensa que, tot i que hi ha un gran ventall de propostes per polítiques i teories econòmiques que utilitzen la metodologia més acceptada, no és cert que només s'ensenyi economia neoclàssica a la universitat, ja que també es prenen per referència professors com Joseph Stiglitz (1943), Paul Krugman (1953) o Thomas Piketty (1971), entre d'altres, els quals tot i utilitzar el formalisme i l'empirisme, analitzen molts temes que disten d'aquest escola

anomenada neoclàssica. Aquests autors estudien amb la seva recerca fallades de mercat, problemes d'informació, sistemes poc eficients, problemes d'incentius que dificulten el desenvolupament econòmic i un gran ampli ventall de propostes innovadores. Podríem dir que en aquest àmbit hi ha un coneixement parcial sobre el tema, a causa de les dificultats de fer arribar els resultats més innovadors de la recerca econòmica als estudiants de grau, ja que aquests coneixements nous arriben amb retard als llibres de text i a les classes. Finalment, l'últim aspecte del que es parla és la manca d'ensenyament de pensaments econòmics alternatius, com per exemple el marxisme o el pensament neokeynesià. Tot i així, si analitzem els plans docents en algunes àrees veiem com s'utilitzen conceptes i idees provinents d'aquests corrents. Garcia-Fontes apunta, per exemple, que en l'anàlisi del canvi tecnològic encara són vigents moltes idees de Karl Marx (1818-1883), i en l'àmbit del treball empíric de l'actualitat, moltes propostes provinents tant de l'escola Austríaca, com de l'economista Joseph Schumpeter (1883-1950). Si que és veritat, segons

explica Garcia-Fontes, que els sistemes alternatius tenen molt poca rellevància avui en dia, ja que no hi ha experiències reals a l'actualitat a nivell internacional.

Conclusions

Per concloure, podem veure que el moviment Post-Crash, és un moviment en creixement potencial, que amb aproximadament tres anys de vida, ha aconseguit encetar un debat profund en l'ensenyament de l'Economia arreu del món. Un moviment que ha crescut amb força, per replantejar què cal fer perquè els estudiants d'Economia surtin preparats dels graus. Hi ha universitats, sobretot britàniques i alemanyes —com poden ser Kingston, Leeds o Glasgow—, que en els seus programes ja inclouen currículums més plurals que funcionen molt bé. Podríem concloure que hi ha acord entre el moviment i l'acadèmia sobre la necessitat d'eines i espais de reflexió perquè els estudiants puguin qüestionar les teories establertes per si sols. Tot i aquest acord, encara queda camí per recórrer, i universitats i associacions hauran de treballar plegades per

Hi ha acord entre el moviment i l'acadèmia sobre la necessitat de crear eines i espais de reflexió perquè els estudiants puguin qüestionar per si sols les teories establertes

aconseguir uns currículums més complets, amb els que els estudiants estiguin realment preparats per afrontar la realitat econòmica actual, fruit de la crisi econòmica iniciada el 2008. ■

■ Bibliografia

APPLE, Michael. *Official Knowledge: Democratic Education in a Conservative Age*. Nova York: Routledge, 2000.

BLANCHARD, Olivier, DELL'ARICCIA, Giovanni i MAURO, Paolo. «Rethinking Macroeconomic Policy». A *IMF Staff Position Note*. Febrer 2010.

FRANÇA, Joao. «Estudiantes de economía de todo el mundo piden pluralidad en los planes de estudios». [en línia]. A *El Diario.es*, de 6 de maig del 2014. Disponible a: <www.eldiario.es>.

FRANÇA, Joao. «Otras caras de las facultades de economía». [en línia]. A *El Diario.es*, de 12 de maig del 2015. Disponible a: <www.eldiario.es>.

ROBINSON, Andy. «Post crash economics en Manchester». [en línia]. A *La Vanguardia*, de 6 de maig del 2015. Disponible a: <www.blogs.lavanguardia.com/>.

POST-CRASH BARCELONA. «Informe de la enseñanza de la economía en las universidades españolas» [en línia]. Disponible a: <www.postcrashbarcelona.wordpress.com>.

POST-CRASH ECONOMICS SOCIETY. «Economics, Education and Unlearning» [en línia]. Disponible a: <www.postcrasheconomics.com>.

ROMER, Paul. «What Went Wrong in Macro». [en línia]. 8 d'agost del 2015. Disponible a: <www.paulromer.net>.

ROMER, Paul. «The Trouble With Macroeconomics» [en línia]. Conferència a la Stern School of Business New York University, de 14 de setembre del 2016. Disponible a: <www.paulromer.net>.